

वर्ष : १ अंक: २९

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति : १५ माघ २०७२

अवधी : १५ माघ २०७२ - २१ माघ २०७२

जिल्ला : बाँके

(जारी गर्ने:PPCR/BRCH/AMIS project, MOAD; AERD, NARC and Agro-met Section/MFD, DHM)

नेपालगञ्ज एयरपोर्ट,बाँकेको मौसमी तथ्यांक

गत हप्ता ०७ माघ २०७२ मा अन्त्य भएको मौसमी अवस्था

मौसमी विवरण	गत हप्ता (०१ माघ २०७२ देखि ०७ माघ २०७२ सम्म)
कुल वर्षा (मि.मी.)	०.९
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)को दायरा	१३.१ - २४.३
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)को दायरा	३.६ - ११.२
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	९४.७ - १००
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	४५.६- ८६.८
हावाको गति (मि/से) को दायरा	०.७५ - ४.५
हावाको दिशाको दायरा	उत्तर-पुर्व - दक्षिण-पुर्व

०८ माघ २०७२ देखि १४ माघ २०७२ सम्मको मौसमी विवरण

विवरण	दिन (२२ जनवरी २०१६ - २८ जनवरी २०१६)						
	०८/१०/०७२	०९/१०/०७२	१०/१०/०७२	११/१०/०७२	१२/१०/०७२	१३/१०/०७२	१४/१०/०७२
वर्षा (मि.मी.)	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	१३.६	१६.७	२०.०	२१.३	२१.६	२२.०	२२.१
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	९.९	३.५	३.१	३.८	५.२	५.०	६.३
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	९१.७	१००	१००	१००	९७.२	९८.६	९७.४
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	७८.९	७२.३	६२.२	४६.४	५३.३	४८.४	५१.०
हावाको औसत गति(मि/से)	२.२५	१.७५	३.०	४.७५	२.५	३.५	२.२५
औसत हावाको दिशा	दक्षिण-पुर्व	दक्षिण-पुर्व	दक्षिण-पुर्व	दक्षिण	दक्षिण-पुर्व	दक्षिण-पश्चिम	दक्षिण

कृषि-सल्लाह

क. मौसमी विश्लेषण

गत हप्ताको समग्र मौसमी विश्लेषण

गत हप्ताको शुरुवातमा दिनभरी नै बाक्लो कुहिरो लाग्यो र बिहानपख कुहिरो लाग्ने क्रम साताभरी नै रहिरह्यो। साताको मध्यतिर बाट दिउँसो तुवांलो लाग्न शुरु भयो र यो साताको अन्त्य सम्म नै रहिरह्यो। दिउँसोको तापक्रममा सुधार देखियो र औसत आर्द्रता ८०% भन्दा माथि रह्यो।

आउँदो हप्ताको मौसमी अवस्था

आगामी हप्ताको शुरुवातमा पश्चिमी वायुका कारण आंशिक बदली रहेपनि बर्षाको सम्भावना न्यून रहनेछ। आंशिक बदली का कारण साताको शुरुवातमा अधिकतम तापक्रममा केहि गिरावट आउनेछ। साताको मध्यबाट बिहानीपख हुस्सुको प्रभाव रहनेछ र अधिकतम तापक्रम केहि बढ्नेछ। औसत आर्द्रता ६०% भन्दा माथि रहनेछ।

ख. बालीनाली

१. मकै (हिउँदे) बाली :- मकै रोपेको ४०-४५ दिन पछि सिँचाई गरि २.१ के.जी. युरिया मल प्रति कडाका दरले टपड्रेस गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

२. गहुँ

- गहुँ खेती बाट राम्रो उत्पादन लिनको लागि सिँचाइ सुबिधाको उपलब्धता हेरी १-५ पटक सम्म सिँचाई गर्नु पर्दछ।

सिँचाइ सुबिधाको उपलब्धता	गहुँ बाली को अवस्था				
	छरेको २१-२५ दिन	३५ दिन	५०-५५ दिन	बाला लाग्नु अघि	दुध पस्ने बेलामा (Milking Stage)
१ पटक मात्र भएमा	✓				
२ पटक मात्र भएमा	✓			✓	
३ पटक मात्र भएमा	✓			✓	✓
४ पटक मात्र भएमा	✓	✓		✓	✓
५ पटक सम्म भएमा	✓	✓	✓	✓	✓

- गहुँ लगाएको ३०-३५ दिन पुगेपछि झारपात नियन्त्रणको लागि सल्फोसल्फरन (क्रोस, लिडर) नामक ३३ ग्राम झारनासक विषादी ४०० लिटर पानीमा मिसाई प्रति हेक्टरमा स्प्रे गर्दा प्रायः झारहरु नियन्त्रण गर्न सकिन्छ। स्प्रे गर्दा फ्लेट फेन नोजलबाट झार पुरै भिज्ने गरि छर्नुपर्दछ।

३. तोरी :- ३०-४० प्रतिशत कोसाहरु खैरो पहुँलो रङ्गको भए पछि तोरी वालीको कटानी गरि ८-१० दिनसम्म सुकाउने अनि चुट्ने, केलाउने र सफा गर्ने। त्यसपछि दानामा ८-१० प्रतिशत सम्म चिस्यान नआउन्जेल सुकाउने र सुख्खा ठाँउमा भण्डारण गर्ने।

४. मुसुरो

- हिउँदे वर्षा पछि सापेक्षिक आर्द्रता ८५% भन्दा बढी, २४ घण्टा सम्म मसुरो बालीका पातहरु चिसो भइरहेमा र ८ घण्टा सम्म १०° सेल्सियस भन्दा कम तापक्रम भई रहेको खण्डमा मसुरो बालीमा स्टेम्फैलम डढुवा रोग आउन सक्छ। त्यसकारण बालीलाई यो रोग बाट बचाउन समयमा नै दुसीनासक विषादी मेन्कोजेव २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- बोट ओईलाउने रोगको रोकथामको लागि २ ग्राम वेभिष्टिन वा डेरोसाल (कार्बेन्डाजिम) प्रति लिटर पानीमा घोलेर मुसुरोको बोट भिज्ने गरि छर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- मुसुरोको फेद काट्ने कीराको ब्यबस्थापनको लागि क्लोपाइरिपस २ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई सांझपख छर्नुपर्दछ। साथै कांचो मल प्रयोग गर्नुहुँदैन र उचित सिंचाईको ब्यबस्था गर्नुपर्दछ।

५. अरहर

- कोसामा लाग्ने गवारो (पड बोरर) कीरा व्यवस्थापनको लागि १० ग्राम भेली प्रति लिटर पानीमा मिसाई बनाएको घोलमा HaNPV (हेली एन. पि. भी) २५० LE को १.५ मि.लि हालेर साँझको समयमा स्प्रे गर्नुपर्दछ, **अथवा**

व्याक्टेरिया जन्य (बी.टी) Bt (डाई पेल, बायो लेप) ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर साँझको समयमा स्प्रे गर्नुपर्दछ, **अथवा**

क्लोरोनट्रानिलिप्रोल (कोराजेन) १८.५ इ.सि. ०.४ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी स्प्रे गर्नुपर्दछ।

६. फलफूल बाली

- व्यवसायिक रुपमा आँप, लिची कागती, अंगुर, अम्बा खेती गर्नु भएका कृषकहरुले आवश्यकता अनुसार काँटछाँट गर्नु राम्रो हुन्छ। काँटछाँट गरिएका हाँगाहरुको घाउमा १०% बोर्डो पेष्ट लगाउनु पर्दछ। हरेक विरुवाको मूल काण्डमा जमीनबाट १५-२० से.मी. जति माथि सम्म १०% बोर्डो पेष्ट लगाउने उपयुक्त समय हो।
- सबै जातका फलफूलमा सबै प्रकारका प्रांगारिक तथा रासायनिक मलखादको सिफारिस मात्रा दिने उपयुक्त समय यही हो। मलखाद मुल काण्डबाट कम्तीमा पनि २ फीट टाढा हुने गरी कुलेसो बनाई राखी माटोले पुरी सिँचाई गर्नु पर्दछ। सिँचाईको सुविधा नभएका कृषकहरुले मलखाद राखी सकेपछि खर, पराल, पात पतिङ्गर, सुकेको वस्तुहरुको छापो दिनु उपयुक्त हुन्छ।
- आगामी हप्ता पनि चिसो यथाबत् रहने तथा हुस्सु पनि लागिरहने हुँदा यसै बर्ष कागती खेती शुरु गर्नु भएका कृषकहरुले कागतीका पात र कलिला मुनालाई तुसारोबाट जोगाउन वाँसको भाटालाई उल्टो अङ्ग्रेजी भी (∧) आकारमा गाडेर परालले छोप्नु पर्दछ।
- आँपमा मालफर्मसन देखिएका छन् भने रोगी कलिला हाँगाहरु काटछाँट गरेर जलाउनुपर्दछ। साथै १ ग्राम एन ए ए (न्यापथालिन एसिटिक एसिड) प्रति ५ लिटर पानीमा घोली बोटको पात भिज्ने गरी छर्नुपर्दछ। एन ए ए घोल तयार गर्दा अँध्यारोमा गर्नुपर्दछ अन्यथा सूर्यको किरणले हर्मोनको असर निस्तेज गरिदिन्छ।

- केरा खेती गर्नु भएका कृषकहरूले केरालाई चिसोबाट हुने क्षति कम गर्न १५-२० दिनको फरकमा हल्का सिँचाई गर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- केराको गुभो सुक्ने समस्याको ब्यवस्थापनको लागि साफ २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई प्रत्येक ७-१० दिनको फरकमा ३-४ पटक छर्नु पर्दछ । यसो गर्दा पनि नियन्त्रण नभएमा कृषि विकास कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुपर्दछ।

७. आलु

डुढुवा रोगको व्यवस्थापन:- यो रोगको व्यवस्थापनको लागि यो रोगको अनुकूल वातावरण रहिरहेमा मेन्कोजेव युक्त कुनै पनि विषादी (इण्डोफिल एम-४५, डाइथेन एम-४५ आदि) २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर प्रति कट्टा ३० लिटरको दरले बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्ने गरि ७ दिनको अन्तरमा ४-६ पटक छर्नु उपयुक्त हुन्छ। अथवा

डाइमेथोमर्फ (एक्रोबेट) वा फेनामिडिन तथा मेन्कोजेव युक्त मिश्रित (सेक्टिन) १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले १० दिनको अन्तरमा ३-४ पटक छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

आलु भण्डारण विधि:- आलुलाई अँध्यारो, सुख्खा र चिसो (छोटो समयको लागि १०° सेल्सियस भन्दा कम र लामो समयको लागि तथा वीउ भण्डारणको लागि २-४° सेल्सियस तापक्रममा) ठाउँमा काठका बाकस, प्लाष्टिकका क्रेट या -याकमा फिँजाएर ३ तहसम्म मिलाएर राख्नुपर्छ । यसरी राख्दा दुई तहको बीचमा पत्रिका ओछ्याएर राख्नुपर्छ। लामो समयसम्म भण्डारण गर्नुपर्ने आलुलाई अँध्यारो, सुख्खा र चिसो कोठामा १०-१५° सेल्सियस तापक्रममा २ हप्तासम्म नचलाईकन राख्नाले बोक्रा बाक्लिनन्छ र दानामा रहेको धूलो पनि सुक्छ, त्यसपछि धूलो सफा गरेर माथि भनिएझैं गरी भण्डारण गर्नुपर्छ । रोगकीराले क्षति नपुर्याएका, चोटपटक नलागेका दाना भण्डारण गर्नुपर्छ तर यस्ता दानालाई फ्रिजमा र डिफ्रिजमा, अन्य फलफूलको नजिक भण्डारण गर्नु हुँदैन र भण्डारण गर्नु ठीक अघि पानीले पखाल्नु पनि हुँदैन ।

तरकारी बालीहरू

- गोलभेंडाको डुढुवा व्यवस्थापनको लागि डुढुवाको प्रकोप आँकलन गर्न फिल्ड निरीक्षण गर्नुपर्दछ। यदि डुढुवाको प्रकोप कम छ भने मेन्कोजेब ७५% डब्लु.पि २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्नुपर्दछ। यदि डुढुवाको प्रकोप बढि नै छ भने क्रिलाक्सिल एम.जेड. ७२% डब्लु.पि. को धूलो २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्नुपर्दछ ।
- काउली, बन्दा लगाएको ४५-५० दिन भईसकेको भएमा ७-१०ग्राम यूरिया (१ चम्चा) प्रत्येक बोटको वरिपरि घेरा बनाई राखी पुर्नुपर्दछ। यसरी दोश्रो टपड्रेस गरिसकेपछि सिँचाइ गर्नुपर्दछ।
- हिउँदे तरकारीबालीको जरा कुहिने रोगको व्यवस्थापन गर्न कार्बोनडाइजिम (बेभिष्टिन) ५०% डब्लु.पि. को १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली स्प्रेयर बाट फेद भिज्ने गरी छर्नुपर्दछ ।
- खुर्सानीको फल लागिसकेको अवस्थामा पात तथा फलमा लाग्ने थोप्ले रोग (सर्कास्पोरा र एन्थ्राक्नोज रोग) लाग्न सक्ने हुनाले बेभिष्टिन ५०% डब्लु. पि. को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली पात तथा फल भिज्ने गरी छर्नु पर्दछ।

- बेसार बाली लिन जग्गालाई हलो तथा कोदालोको सहायताले खनजोत गरी बेसारका पानाहरुलाई टिपि सफा गर्नु पर्दछ। यसबाट नयाँ र पुराना पानाहरु छुट्याउनु पर्दछ। छुट्याइएका पानाहरुलाई तामा वा माटोको भाँडामा पानीले डुब्ने गरी राखी ४०-६० मिनेट उमालेपछि घाममा १०-१५ दिन सम्म उल्टाई पल्टाई गरी एकनासले सुकाउनु पर्दछ। यसपछि बजारमा पाना वा धुलो बनाएर बेचन सकिन्छ।
- फल दिने बाली गोलभेंडा, भण्टा र भेंडे खुर्सानी लाई अरु बाली भन्दा अलि बढि खाद्यतत्वको आवश्यकता हुने भएकोले पहिलो बाली टिपिएको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रति बोटको दरले टपड्रेस गर्नुपर्दछ। यस्तै गरि सुक्ष्म खाद्य तत्व जस्तै *मल्टिप्लेक्स / ट्रिप्लेक्स / एगोमिन* लाई २ एम् एल् प्रति लिटर पानीमा घोलेर बोटमा स्प्रे गर्नुपर्दछ।

अन्य

- सापेक्षिक आर्द्रता घटबढ भइरहने हुनाले घरमा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउहरुलाई रोग तथा कीराबाट बचाउन समय-समयमा हेरचाह गर्नु उपयुक्त हुन्छ।
- खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरु हानिकारक हुदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने बित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं । मित्रजीव कीराहरु जस्तै माकुरा, गाइने कीरा, सात थोप्ले खपटे कीरा, बारुला, नमस्ते कीरा (*प्रेङ्ग मेन्टीड*) देखिएमा तिनिहरुको संरक्षण र सम्बर्धन गरौं ।
- मौरी घरमा रोग, सुलसुले र रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नुपर्दछ। चिसो बढ्ने क्रम जारी भएकोले मौरी घरलाई चारैतिरबाट प्लास्टिकले बेरेर राख्नु पर्दछ। मौरीको चाकाहरुमा मह छ कि छैन भनि अवलोकन गर्दा यदि मह छैन भने चिनी चास्नी (१०० ग्राम पानीमा १० ग्राम चिनी उमाल्ने र पछि सेलाएको घोल) बनाएर आवश्यकता अनुसार खुवाउनु पर्दछ।

ग. बाली संरक्षण

१. लाही (एफीड)

- १ भाग गाईको गुहूँत र ४ भाग पानी मिसाएर रातभरी राखेर लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी भोलीपल्ट छर्कनु राम्रो हुन्छ ।
- *मालाथियन* ५० इ.सी., २ मि.लि. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाँउमा भिज्ने गरी छर्कनु उपयुक्त हुन्छ ।
- नयाँ पालुवामा लाही, *लिफ माईनर*, सुलसुले लाग्ने भएमा *सबई* वा *एट्सो तेल* १५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

घ. पशुपालन

- कुखुरामा बिफर रोग लाग्न नदिन ६ देखि ८ हप्ताका कुखुरालाई पखेटाको भित्री भागमा तयार पारेको खोपमा चोबलेर सियोले ३-४ पटक खोप दिनु पर्दछ।
- कुखुराको *सि. आर. डि. / निमोनिया*को लागि *टाइलोसिन टाटरेट* नामक औषधी *भेटेरिनरियन / अनुभवी* प्राविधिकको सल्लाहमा सफा पानीमा घुलेर ४-५ दिनसम्म खान दिनु पर्दछ।

- पि.पि.आर रोग लाग्न नदिन ३ महिना भन्दा माथिका भेडा-बारामा सो रोगको भ्याक्सिन लगाउनु उपयुक्त हुन्छ।
- बारामाको मोओलाको लागि ५% पोभीडन आयोडिन वा १% कपर सल्फेट वा २% बोरिक एसिडको झोल वा १% पोटासको घोलले मुख सफा गर्नु उपयुक्त हुन्छ। मोओलाको भाइरस घाउ, चोटपटक लागेको वा काटेको ठाँउबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बारालाई घाउ चोटपटक नलागेको मान्छे वा पन्जा लगाएर स्याहार सुसार गर्नुपर्दछ।
- माछा पोखरीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढाउन हावा यन्त्र (एरेटर) को प्रयोग गर्ने ।
- गाई, भैंसी तथा सुँगुरहरूमा खोरेत रोग लाग्न नदिन पशु सेवा कार्यालयको समन्वयमा सो रोगको भ्याक्सिन ६-६ महिनामा लगाउनु उपयुक्त हुन्छ।
- माछा पोखरीमा तापक्रम घट्ने क्रम रहेकोले भूमिगत पानी (वोरिङ्ग वा ट्युब वेल) ले पोखरीको पानीलाई विस्थापित गर्नु उपयुक्त हुन्छ । साथै माछालाई धेरै नचलाउन उपयुक्त हुन्छ।

घाँसेबाली

- छरेको ३०-४५ दिनमा जै / बर्सिम घाँसमा १.२ के. जी. युरिया प्रति कठ्ठाको दरले टप ड्रेसिङ गरी सिंचाइ गर्नु उपयुक्त हुन्छ। साथै प्रत्येक कटाई पश्चात् युरिया टप ड्रेसिङ गरि सिंचाइ गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

~\$~